

Jan Cisak (1944–2020)

Jerzy Pereyma

Klub Polarny PTG

jpereyma@gmail.com

PROF. DR HAB. INŻ. KRZYSZTOF LUDWIK BIRKENMAJER (1929–2019)

W dniu 23 lutego 2019 roku odszedł od nas Profesor Krzysztof Ludwik Birkenmajer, geolog, badacz polarny, podróżnik i taternik.

Był jednym z inicjatorów powołania Klubu Polarnego (1972 rok), a od jego powstania w 1974 roku nadzwyczaj aktywnym członkiem, wice przewodniczącym, Honorowym Członkiem Polskiego Towarzystwa Geograficznego.

Absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego i Akademii Górniczo-Hutniczej, wybitny badacz Spitsbergenu, Grenlandii i Antarktyki. Swoją drogę polarną rozpoczął w 1956 roku, jako członek kilkusobowej wyprawy rekonesansowej do fiordu Hornsund na Spitsbergenie, która ustalała miejsce lokalizacji Polskiej Stacji Polarnej (obecnie Stacja im. Stanisława Siedleckiego). Następnie członek serii wypraw na Spitsbergen Międzynarodowego Roku Geofizycznego 1957/58 i wielu następnych. Redaktor tomu publikacji z tych ekspedycji (Birkenmajer K., 1968), Przewodniczący Komitetu Badań Polarnych PAN i od roku 1999 jego Honorowy Przewodniczący. Członek PAN i PAU. Był autorem największej liczby publikacji naukowych o tematyce polarnej w Polsce, drukowanych w czaso-

pismach krajowych oraz zagranicznych. Napisał też kilka książek o tematyce polarnej, m. in. *Lodospady Szmaragdowe* (1987). Brał udział i kierował 23-ema wyprawami i grupami naukowymi na Spitsbergenie, Grenlandii i w Antarktyce. Prowadził badania geologiczne w Pieninach i Tatrach. Jako badacz i podróżnik został uhonorowany nagrodą Super Kolosa (2014). Uhonorowany Krzyżem Armii Krajowej za działalność w Powstaniu Warszawskim i konspiracji. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim, Oficerskim i Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. Wybitny uczony, znakomity wykładowca i prelegent sympozjów naukowych o tematyce polarnej. Autor wielu polskich nazw geograficznych na mapach regionów polarnych. Pochowany na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

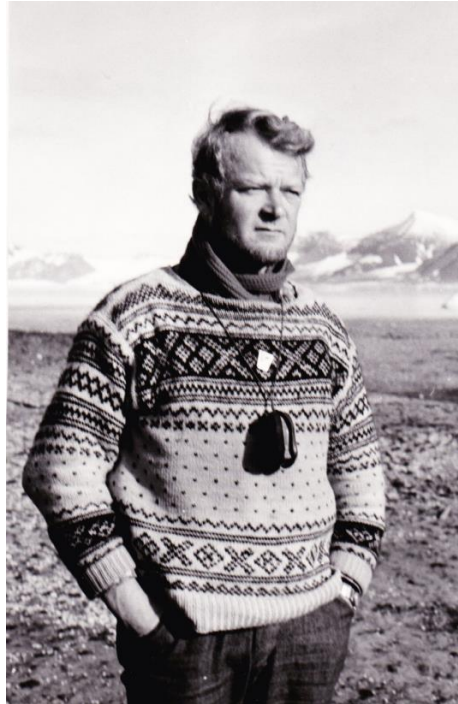
Autor niniejszej notatki miał zaszczyt poznać prof. Birkenmajera w 1972 roku podczas Sympozjum Spitsbergeńskiego we Wrocławiu. Jego rady utkwiły w pamięci na zawsze. W szczególny sposób wyraziło się to w maju 1979 roku: Podczas akcji ratunkowej prowadzonej w Masywie Raudfjellet i na lodowcu Torella, zwoziłem skuterem ciężko rannego kolegę, współuczestnika zimowania 1979/80. Spadł z lawiną z grani Raud w kierunku małego lodowczyka Raudfjellbreen. Była niesłychanie gęsta mgła, epoka sprzed dokładnych map i urzędzeń nawigacyjnych. W trafieniu na 1,5 km lodową przełęcz pomiędzy lodowcem Wschodnim Torella, a lodowcem Vrangpeisa pomocne było własne doświadczenie i przywołany nagle w pamięci wykład Krzysztofa Birkenmajera z Sympozjum Polarnego, ilustrowany szkicową mapą geologiczną obszaru. W obrzeżeniu przełęczy występuje nunatak zbudowany z wapieni. I w tej porażającej bieli: mgły, lodowo-śnieżnego podłoża, szczelin i lodospadów, wyłania się nagle fragment skały wapiennej (zapamiętany z wykładu). W całej olbrzymiej przestrzeni bieli lodowca Torella - taka wskazówka! I dalej już jazda wzdłuż wyłaniających się ciemnych skał, lodowcem Vrangpeisa i Hansa do Hornsundu z półprzonym rannym. Akcja zakończona powodzeniem, choć długotrwałym leczeniem rannego. Powrotna droga pod Raudfjellet, w celu zabrania oczekującego tam Mariana Puliny. Wciąż we mgle i zamieci zacierającej ślady jazdy ratunkowej. Cała akcja trwała ok. dwa dni i rozpoczęła się na Plateau Amundsen, gdzie prowadziliśmy z Marianem badania glaciologiczne i gdzie powiadomiono nas o wypadku.

Dobre duchy przyjaźni pomiędzy wielkimi polarnikami Stanisławem Siedleckim (Stacja Polarna w Hornsundzie), Alfredem Jahnem (Jahnfjellet), Stanisławem Baranowskim (Stacja Uniwersytetu Wrocławskiego) oraz Krzysztofem Birkenmajerem (lodowa przełęcz Vrangpeis-Torell), połączyły się w wiecznej pamięci. A może przełęcz zasługuje na nazwę „Birkenmajerpasset”, na nowych mapach regionu?

Literatura

BIRKENMAJER K. [Ed.] 1968, Polish Spitsbergen Expeditions 1957-1960. Summary of Scientific Results, Warszawa

PEREYMA J., 2016, Klub Polarny Polskiego Towarzystwa Polarnego w 40-lecie powstania, Biuletyn Polarny 19-20, Kraków-Wrocław.

Krzysztof Birkenmajer (fot. Iwo Birkenmajer)

Rajmund Przybylak

Katedra Meteorologii i Klimatologii
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

PROF. DR HAB. GABRIEL WÓJCIK (1.I.1930–7.III.2021)

KLIMATOLOG I POLARNIK

W dniu 12 marca 2021 r. pochowaliśmy prof. dr hab. Gabriela Wójcika na toruńskim Cmentarzu Komunalnym nr 2 przy ul. Grudziądzkiej 129-137 (tzw. mały cmentarz komunalny przy Osiedlu Koniuchy). Uroczystości pogrzebowe rozpoczęły się jednak wcześniej od mszy św. w Kościele Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa w Toruniu (Rubinkowo). Przeżył 91 lat, z tego 54 lata w Toruniu. Jego droga do Torunia była dość długa i kręta, ale był to ostatni Jego punkt osiedlenia.